

לבעלה השני וימות בלי בנים ותתחייב בחליצה, יפטרו אותה
בטעות מחליצה משום שיסברו שכן זה נולד לה מבעלה השני. וכן
יש לחשוש שישמרו את יבמתו לשוק. שאם יש לבעל הראשון של
אמו בן שמת ללא בנים, ואין שם אח אחר מלבדו, הרי היא נזקקת
לו ליבום, ומאחר שיטעו לומר שהוא בן השני יסברו שאין לאח
המת אחים, יתירו את אשתו לשוק בלא חליצה.
הגמרא מביאה קושיא על דברי רבא: מתיב רב הונאה, שנינו
בברייתא, בבבלי – בכל הנשים שאסרו חכמים להתייבם או
להינשא, אני קורא בהן שטעם איסורן הוא משום תפנית ערוה.
ואילו כאן בדין המתנה שלשה חדשים הטעם הוא רק משום תפנית
הנולד, להבחין אם נולד מהראשון או מהשני. ואם איתא כדברי
רבא שהחשש הוא שמא ישא את אחותו מאביו, אם כן פולחן
ו-כל תקנות אלו, וגם דין המתנה הוא משום תפנית ערוה, ולמה
שנתה הברייתא שהוא משום תפנית ולד. מתרצת הגמרא: אף
לדברי רבא היא תקנת המתנה היא משום תפנית נולד, ולא לפני
בהו ערוה – שלא יפגע הולד באיסור ערוה. מה שאין כן בשאר
הנשים שאסרו חכמים עליהן להתייבם או להינשא, שטעם
האיסור הוא משום שלא יעברו היבם והיבמה עצמם על איסור
ערוה.
הגמרא שבה לבאר את תקנת משנתנו. מקשה הגמרא: בשלמא
תפנית שני חדשים ותנשא לא – מה שאמרו שלא תינשא לאחר
שני חדשים ממייתת הבעל או מגירושיה מובן, משום דהיינו ספקא,
שאם תלד לאחר תשעה חדשים מנישואיה יתעורר ספק אי הולד
הוא בר תשעה חדשי עיבור ונולד לקמא ו-מהראשון, או אי בר
שבעה חדשי עיבור הוא ונולד לבתרא ו-מהאחרון. אף שערין
קשה, מדוע עליה להמתין שלשה חדשים, תפנית חדש אחד בלבד
ותנשא, ואי לשבעה חדשים מנישואיה ילדה אין ספק דהאי ולד בר
שבעה חדשי עיבור ונולד לבתרא הוא, שהרי אם הוא מהראשון
נמצא שנולד בחודש השמיני לעיבורו, ולא יתכן כדבר הזה, שכן
אין האשה יולדת בר קיימא אלא לאחר שבעה חדשי עיבור או
לתשעה, אבל הנולד בחודש השמיני אינו חי. ואי לתפנית
ולשמונה חדשים מנישואיה ילדה אין ספק דהאי ולד בר תשעה
חדשי עיבור ונולד לקמא הוא, שהרי לא יתכן שילדה לשני
בחודש השמיני לעיבורו, שכן הנולד לשמיני אינו חי.
מתרצת הגמרא: אין די בחודש אחד של המתנה, משום דאי נמי
לתפנית ילדה – גם אם תלד בחודש השמיני לנישואיה איכא למימר
דבנו של בתרא הוא, שכן דלקמא לא נתעברה מיד לאחר נישואיה
אלא אישתתהו אישתתהו (-השתתתהו) חדש אחד ורק לאחר מכן
איצטר (-התעברה), ונמצא שנולד לשבעה חדשי עיבור מהשני.
שוב מקשה הגמרא: ותפנית רק שני חדשים ותנשא, ובאופן
זה לא יתעורר שום ספק בולד, דהרי אי לשבעה חדשים מנישואיה
ילדה, אין ספק דהאי ולד בר שבעה חדשי עיבור ונולד לבתרא הוא,
שכן כבר עברו תשעה חצי חדשים ממייתת בעלה, ולא יתכן
שימשך זמן עיבורה יותר מתשעה חדשים. ואי לשיטתא ופלגא
ו-לששה חצי חדשים מנישואיה ילדה, אין ספק דהאי ולד בר
תשעה חדשים ונולד לקמא הוא, דהרי אי בר בתרא הוא נמצא
שלא נמשך עיבורו אלא ששה חצי חדשים בלבד, והלא בר שיטתא
ופלגא לא חיי – אינו חי. מתרצת הגמרא: אי נמי לשיטתא ופלגא
ילדה – גם אם תלד לששה חצי חדשים מנישואיה איכא למימר
דבנו של בתרא הוא. משום דאמר מר זוטרא (נדה לח) – אפילו לזמן
דאמר שיוולדת לתשעה חדשים אינה יולדת למקומעין – אינה יכולה
ללדת ולד חי אלא רק לאחר תשעה חדשים שלמים, מכל מקום
אשה שילדה לשבעה חדשים יולדת אפילו למקומעין – לשבעה
חדשים שאינם שלמים. שזאמר בלידת שמואל הנביא (שמואל א' א'
ו' יח) לתקופות הימים ותהר חנה ותלד בן' וגו'. מיעוט 'תקופות' –
לשון רבים של 'תקופות' הוא לכל הפחות שנים, ומיעוט 'ימים' אף
הוא לכל הפחות שנים, והשנה מחולקת לארבע תקופות של
שלשה חדשים (עירובין נג). נמצא שילדה לאחר עיבור של שתי
תקופות שהן ששה חדשים, ועוד שני ימים. הרי שאשה יכולה

ואם חלצו לה האחים לאחר שלשה חדשים ממייתת הבעל, אין
צריכה להמתין עוד שלשה חדשים, אלא נישאת מיד לאדם
מהשוק. הרי אומר, שהשלשה חדשים של המתנה שאמרו חכמים
הם משעת מיתת הבעל, ולא משעת חליצת היבם.
מקשה הגמרא: מאי שנא מנפ שצריכה האשה להמתין אחריו
שלשה חדשים עד שתינשא לאחר, ונחלקו אמוראים בגיטין (יח).
ממתי נמנים שלשה חדשים אלו. דרב אמי, משעת הנתינה של
הגט תמתין שלשה חדשים, ושמואל אמר, די שתמתין שלשה
חדשים משעת הכתיבה של הגט, שכן מאותה שעה אינו מתייחד
עמה ואין לחשוש שמא נתעברה ממנו. אך לדעת רב אין להתייחד
עד לאחר שיעברו שלשה חדשים משעת הנתינה, שכן יש לחשוש
למי שכתב גט לאשתו הראשונה ולאחר חודש כתב גט לשניה,
ונתן את שניהם באותו היום, שאם נתיר לראשונה להינשא לאחר
שני חדשים (שהם שלשה חדשים מכתיבת גיטה), יבואו להתיר
באותו זמן גם את השניה. ולדברי רב גם בחלוצה יש לגזור
שתמתין שלשה חדשים מהחליצה ולא ממייתת בעלה, שהרי אם
נתיר ליבמה שחליצה שלשה חדשים לאחר מיתת בעלה להינשא
מיד לאחר החליצה, יבואו להתיר גם יבמה שחלצה בסמוך
למייתת בעלה להינשא ללא המתנה.
מתרצת הגמרא: אמר רבא, לא גזרו כן בחלוצה משום קל וחומר,
אם איסור ברת של אשת אח התרת לאחר שלשה חדשים ממייתת
הבעל, שכן הותר לו לבא אז על אשת אחיו ולייבמה, איסור לאו
של יבמה לשוק, לא כל שכן שיש להתיר לחלוצה לאחר שלשה
חדשים ממייתת הבעל, ואין להצריכה להמתין עוד שלשה חדשים
מהחליצה.
שנינו במשנתנו: וכן שאר כל הנשים שנתאלמנו או נתגרשו לא
יתאסרו ולא ינשאו עד שיהיו להן שלשה חדשים. שואלת הגמרא:
בשלמא יבמה לא תתייבם עד שלשה חדשים ממייתת הבעל
בדאמין לעיל (מא), שמא התעברה מבעלה בולד בן קיימא, והרי
היא אסורה על היבם באיסור אשת אח שיש לו בנים. אלא בשאר
כל הנשים אמאי צריכות להמתין שלשה חדשים ממייתת הבעל או
מהגירושין. משיבה הגמרא: אמר רב נחמן אמר שמואל, צריכות
להמתין משום דאמר רבא (בראשית יז) להיות לך לאלהים ולירדך
אחריך, ומכאן שאין השכינה שורה אלא על מי שיחוסו לאביו
ברור, ולא על מי שאין ידוע מי אביו. על כן על הגרושות
והאלמנות להמתין שלשה חדשים, כדי להבחין בין ירעו של ראשון
לירעו של שני. שכן אם לא ימתינו, אם ילדו לאחר שבעה חדשים
מנישואיהן השניים לא נדע אם הולד הוא מהבעל הראשון או
מהשני, לפי שיבואר להלן.
מתיב רבא, שנינו בברייתא, לפיכך נר וניירת שהיו נשואים זה לזה
לפני גירונם, צריבין להמתין שלשה חדשים לאחר גירונם עד
שינשאו שוב זה לזה. והרי הקא מאי להבחין בין ראשון לשני איכא,
הלא נישאת שוב לאותו אדם, ומדוע עליה להמתין. מתרצת
הגמרא: הקא בגרים נמי איכא טעם להמתנה, כדי להבחין בין ירע
שנורע בקדושה לאחר שנתגירו ירע שלא נורע בקדושה לפני
שנתגירו.
הגמרא מביאה טעם אחר להמתנה כל הנשים: רבא אמר, אלמנה
וגרושה צריכה להמתין שלשה חדשים משום נזירה, שזאמר הן
שיוולד לה ינשא את אחותו מאביו. וראה ציור 8. שאם תינשא מיד
לאחר מיתת בעלה או לאחר גירושיה, שמא היא מעוברת מהבעל
הראשון, ותולד בן לאחר שבעה חדשים מנישואיה לשני, ויטעו
ויאמרו שהולד בנו של השני ונולד לאחר שבעה חדשי עיבור, וילך
וישא את בת בעלה הראשון שנולדה לו מאשה אחרת, משום
שיסברו שאינה אחותו. וכן יש לחשוש שמא תלד אמו בן נוסף
מבעלה השני, וימות בן זה ללא בנים, ויבם ספק זה את אשת אחיו
זה שאינו אחיו אלא מאמו, משום שיסברו בטעות שנולד מהבעל
השני, והמת הוא אחיו גם מאביו, ונמצא עובר על איסור אשת
אח, שכן אין נוהג דין יבום באשת אח מאם. וכן יש לחשוש שיוציא
בן זה את אמו לשוק להינשא ללא חליצה. שכן אם לא תלד אמו

1 ללדת ולד חי לאחר שעברו יומים מתחילת החודש השביעי
2 לעיבורה.
3 עוד מקשה הגמרא: וְתַמְתִּין מִשָּׁהוּ – שבוע או שבועים בלבד,
4 וְתַנְשֵׂא, וְכִי מָלוּ – [ובשימלאן] שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים למיתת בעלה לְבִדְקָה
5 – [בדקון] בדדיה אם היא מעוברת. ואם תמצא מעוברת ודאי בן
6 הראשון הוא, שכן אם הוא בן השני הרי עדיין לא מלאו שלשה
7 חדשים מנישואיה, ואין העובר ניכר אלא לאחר שלשה חדשים
8 לעיבורו. ואם ימצא שאינה מעוברת באותה שעה, ולאחר מכן
9 ניכר עיבורה, ודאי בן השני הוא, שכן אם היה בן הראשון היה
10 עיבורו ניכר לאחר שלשה חדשים ממיתת אביו. מתרצת הגמרא:
11 אָמַר רַב סָפֵרָא, אֵין בּוֹדְקִין אֶת הַנִּשְׂאוֹת בַּדִּידִין אִם הֵן מַעֻבְרוֹת,
12 כְּדִי שְׂלֵא יִתְּנִנוּ בַּבִּדְקָה זֶז עַל בְּעֻלְיָהֶן, ואם תינשא לשני שוב לא
13 נוכל לבודקה.
14 שוב מקשה הגמרא: וְנִבְדְּקָה אִם מַעֻבְרַת הִיא בְּהַלּוּכָה – על ידי
15 שתלך על עפר תיחוח, שכן פסיעות המעוברת ניכרות ומעמיקות
16 יותר משאר נשים משום כובד הולד. מתרצת הגמרא: אָמַר רַמִּי בַר
17 חֲמָא, אִשָּׁה זֶז אִם תִּינְשָׂא בְּתוֹךְ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים מִמִּיתָת בַּעֲלָהּ
18 נִזְהָרַת בַּפְּסִיעוֹתֶיהָ וּמִחֻפָּהּ – [ומסתירה] עֲצָמָהּ שלא יראה עיבורה,
19 כְּדִי שְׂלֵא יִדְעוּ שֶׁהוֹלֵד הוּא בֶן הָרֵאשׁוֹן, משום שרוצה שִׁירֵשׁ בָּנָהּ
20 בְּנִכְבֵּי בְּעֻלָּהּ השני.
21 מקשה הגמרא: אִם טַעַם הַהִמָּתְנָה הוּא מִשּׁוּם הַבְּחִנָּה, הֵיכָא דִּכְבֵּר
22 קִים לָן – [שידוע לנו] דְּמַעֻבְרַת הִיא מֵהֵרָאשׁוֹן תַּנְשֵׂא מִיד, אֲלֹמָה
23 – [ומדוע] תִּנְיָא, לֹא יִשָּׂא אָדָם אֶת מַעֻבְרַת חֲבֵרוֹ וּמִיָּנֶקֶת בֶּן חֲבֵרוֹ
24 שֶׁהִתְגַּרְשָׁה או הִתְאַלְמְנָה, וְאִם נִשָּׂא אוֹתָהּ יוֹצִיא – [יגרשנה], וְלֹא
25 יִחְזִיר אוֹתָהּ עוֹלָמִית. מתרצת הגמרא: אִיסוּר נִשְׂוֵאִי מַעֻבְרַת
26 חֲבֵירוֹ הוּא מִשּׁוּם נִזְרָה, שָׂמָא תַּתְעַבֵּר שׁוּב מִבַּעֲלָהּ הַשְּׁנִי וְתַעֲשֶׂה

27 את עוֹבְרָה הָרֵאשׁוֹן סָנְדַל – ולד שאין לו צורת פנים, שכן העובר
28 השני דוחק את הראשון ומקלקל את צורתו.
29 מקשה הגמרא: אִי הָכִי מַדּוּעַ חֲשָׁשׁוּ דוּקָא בַּמַּעֻבְרַת חֲבִירוֹ, הֲרֵי
30 גַם בִּאִשָּׁה מַעֻבְרַת דִּידֶיהָ נָמִי יֵשׁ לַחֲשׁוֹשׁ לַכֹּךְ שֶׁתַּתְעַבֵּר שׁוּב
31 וַיַּעֲשֶׂה הָעוֹבֵר הָרֵאשׁוֹן סָנְדַל. מתרצת הגמרא: נַחֲלָקוּ רַבִּי מֵאִיר
32 וְחַכְמַיִם (לעיל יב) הֵאֵם מוֹתֵר לַמַּעֻבְרַת לִשְׁמֹשׁ עַל יְדֵי מוֹךְ כְּדִי
33 שְׁלֵא תִשׁוּב וְתַתְעַבֵּר. ואם כן אִי לְמָאן דְּאָמַר שִׁמְשַׁמֵּשׁ בְּמוֹךְ,
34 מוֹתֵר לְאָדָם לִשְׁמֹשׁ עִם אִשְׁתּוֹ הַמַּעֻבְרַת בְּמוֹךְ וְאִין לַחֲשׁוֹשׁ
35 שֶׁתַּתְעַבֵּר, וְאִי לְמָאן דְּאָמַר שֶׁאִסוּרָה לִשְׁמֹשׁ בְּמוֹךְ, אִלָּא מִשְׁמַשְׁת׃
36 כְּדִרְכָּהּ, וּמִן הַשָּׂמִים יִרְחֻמוּ שְׁלֵא יִגִּיעַ הָעוֹבֵר לִידֵי סָכְנָה, מוֹתֵר לְכָל
37 אָדָם לְבוֹא עַל אִשְׁתּוֹ מַעֻבְרַת וּלְסוּמוֹךְ עַל כֹּךְ שֶׁמִן הַשָּׂמִים יִרְחֻמוּ.
38 שׁוּב מַקְשָׁה הַגְּמָרָא: אִם כֵּן הָכָא בַּמַּעֻבְרַת חֲבִירוֹ נָמִי יִהְיֶה מוֹתֵר,
39 אִי לְמָאן דְּאָמַר שִׁמְשַׁמֵּשׁ בְּמוֹךְ אִף כֵּאֵן יִשְׁאֲנָה וְתִשְׁמֹשׁ בְּמוֹךְ. וְאִי
40 לְמָאן דְּאָמַר שֶׁמִן הַשָּׂמִים יִרְחֻמוּ, אִף כֵּאֵן יִשְׁאֲנָה וּמִן הַשָּׂמִים יִרְחֻמוּ
41 שְׁלֵא יַעֲשֶׂה עוֹבֵרָה סָנְדַל.
42 הַגְּמָרָא חוֹזֶרֶת בַּהּ מִטַּעַם זֶה וּמִבִּיאַה טַעַם אַחֵר: אֲלֵא אִסְרוּ לִשְׂאֵת
43 אֶת מַעֻבְרַת חֲבִירוֹ מִשּׁוּם דִּחְסָה – [הדחק] – שֶׁחֲשָׁשׁוּ שְׂמָא יִמְעַךְ
44 אֶת הוֹלֵד בְּשַׁעַת תִּשְׁמִישׁ וַיִּהְיֶה נִגְנֵג. מַקְשָׁה הַגְּמָרָא: אִי הָכִי בִּאִשָּׁה
45 מַעֻבְרַת דִּידֶיהָ נָמִי יֵשׁ לְאִסּוּר עַלִּיו לְבוֹא עֲלֶיהָ שְׂמָא יִמְעַךְ אֶת
46 הוֹלֵד בְּבִיאתוֹ. מתרצת הגמרא: עוֹבֵר דִּידֶיהָ חָיִים עֵלְיוֹתֶיהָ – אָדָם חָס
47 עַל בְּנוֹ הָעוֹבֵר וַיִּזְהַר שְׁלֵא לְמַעַכּוֹ בְּבִיאתוֹ. שׁוּב מַקְשָׁה הַגְּמָרָא: אִם
48 כֵּן הָכָא בַּמַּעֻבְרַת חֲבִירוֹ נָמִי חָיִים עֵלְיוֹתֶיהָ שְׁלֵא לְמַעַכּוֹ, שְׁהָרִי
49 בּוֹדַאי יִזְהַר שְׁלֵא לְהַרְגוֹ נֶפֶשׁ וּנְפִילוּ שְׂאִינֵי בְּנוֹ.
50 הַגְּמָרָא חוֹזֶרֶת מִטַּעַם זֶה וּמִבִּיאַה טַעַם אַחֵר: אֲלֵא אִסְרוּ לִישָׂא אֶת
51 מַעֻבְרַת חֲבִירוֹ מִשּׁוּם שְׂתָתָם אִשָּׁה מַעֻבְרַת לְמִיָּנֶקֶת כְּיִמָּא –
52 עוֹמֶדֶת הִיא לְהַנִּיק אֶת בְּנָהּ לְכִשְׁוִיּוֹלֵד,

במות דף מב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עזו והדר" (ליום שבת קודש) קסא

[מריבה] עם בעלה כשהיתה בבית בעלה ולא שימשה עמו, או שהיה בעלה חבוש בבית האסורין, או שהיה בעלה זקן או חולה שאינו יכול לשמש, או שהיתה היא חולה ולא יכלה לשמש עם בעלה, או שהפילה את עובריה אחר מיתת בעלה ולא יתכן שהיא מעוברת ממנו, או שהיתה עקרה שנעקר רחמה, או שהיא זקנה או קטנה או אילונית שאינן בנות עיבור ולידה, או שאינה ראויה לילד מטעם אחר, כגון מחמת חולי או סם, אפילו שבכל אופנים אלו אין חשש שמא התעברה מבעלה הראשון, הרי היא צריכה להמתין שלשה חדשים. דברי רבי מאיר. שגורו על כל אלו, משום שאם נתייר להן להינשא מיד יבואו להתייר גם נשים הראויות להתעבר. רבי יהודה מתייר בכל הנשים האלו ליאירם ולנישא מיד, ולא גזר עליהן משום נשים אלו שאינן ראויות לילד. הרי שרבי מאיר הוא התנא הסובר שגורו על נשים אלו שאינן ראויות לילד אטו הראויות לילד, ומשום כן גזר גם בארוסה אטו נשואה. נמצא שאין זו שיטת רבים אלא שיטת יחיד בלבד.

רבי יוחנן חזר בו משום ברייתא אחרת: אמר רבי חייא בר אבא, חזר בו רבי יוחנן ממנו שפסק כרבי יוסי, ופסק כתנא קמא. הגמרא מפרשת את טעם חזרתו: אמר רב יוסף, אי אכן חזר ביה [חזר בו] רבי יוחנן, מפתניא דברקא דרבי ביה – משום הברייתא שנשנתה בכרם ביבנה חזר בו. דתניא, אמר רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה, שמעתי מפי חכמים בפרס בביבנה, פולין [כל הנשים] צריכות להמתין שלשה חדשים לאחר מיתת בעליהן או גירושיהן, ואפילו אלו שאינן ראויות לילד, משום שגורו עליהן אטו הראויות לילד.

הגמרא מביאה קושיא על דברי רבי יוחנן קודם חזרתו: אמר ליה רבי ירמיה לרבי זיקא, בי עיילת לקמיה [כשתבוא לפניו] דרבי אבהו רבי ליה [תקשה לו], מי [וכן] אמר רבי יוחנן שהלכה כרבי יוסי, שארוסה מותרת להתארס ולהינשא מיד ונשואה מותרת להתארס מיד. והאמר רבי יוחנן עצמו שהלכה בסתם משנה בכל מקום, והרי תנן במשנתנו ששניה בסתם, כל הנשים לא ינשא ולא יתארסו עד שיהיו להם שלשה חדשים, אחת בתולות ואחת בעולות וכו' אחת נשואות ואחת ארוסות. ואם כן איך סתר את דברי עצמו ופסק כרבי יוסי.

אמר ליה רבי זיקא לרבי ירמיה, דרמא לך הא לא חש לקמחיה – מי שהקשה לך סתירה זו אינו מרגיש את קמחו, כלומר, אינו מבין את הדיבורים שהוא טוחן ומוציא מפיו. שכן משנתנו סתם ואחר כך מחלוקת היא, שהרי בהמשכה מובאים דברי רבי יוסי ורבי יהודה שחולקים על דין זה, ובאופן זה אין הלכה בסתם. על כן פסק רבי יוחנן כרבי יוסי ולא כתנא קמא. רבי זיקא מוכיח כדבריו: דהרי אמר רב פפא, ואיתימא רבי יוחנן, שדווקא כשקודם מובאת מחלוקת תנאים ואחר כך נשנית שיטה אחת מהן בסתם, הלכה בסתם, שכן מכך שסתמה המשנה כשיטה זו לאחר שהביאה את השיטה הראשונה נראה שהסתנה לה יותר טעמה של השיטה השנייה. אבל אם קודם נשנה במשנה דין בסתם ואחר כך הובאה מחלוקת בדין זה, אין הלכה בסתם. ואף במשנתנו הובאה שיטת רבי יוסי לאחר שיטת תנא קמא שנשנתה בסתם, ועל כן פסק רבי יוחנן כרבי יוסי.

הגמרא מביאה כללים שונים בהכרעת ההלכה: מפתניא דרבי אבהו אפתיה דרבי נחום שמעיה – רבי אבהו נסמך בהליכתו על כתפי רבי נחום שמשו, והיה רבי נחום נכניס ואזיל הלכתא מיניה – מלקט ושמעו ממנו הלכות פסוקות. קצא מיניה – שאל אותו רבי נחום, אם קודם נשנתה במשנה מחלוקת ואחר כך נשנתה בה שיטה אחרת בסתם, מאי היא ההלכה. אמר ליה רבי אבהו, הלכה בסתם. עוד שאלו: סתם ואחר כך מחלוקת, מאי היא ההלכה. אמר ליה רבי אבהו, אין הלכה בסתם. עוד שאלו: כשיש סתם דפתניתין – משנה סתם ללא מחלוקת, ומחלוקת כברייתא – ובברייתא שנוי דין זה במחלוקת, מאי היא ההלכה. אמר ליה רבי אבהו, הלכה בסתם משנה. עוד שאלו: אם מובאת מחלוקת תנאים בפתניתין [במשנה] וסתם בברייתא – והברייתא סותמת כשיטה אחת בלבד ולא מביאה מחלוקת בדין זה, מאי היא ההלכה. אמר ליה רבי אבהו,

ואם תינשא יש לחשוש דלמא איצטרה [תתעבר] מבעלה השני לאחר לידתה ומעבר [ויתעבר] חלקה ולא יוכל הולד לינוק ממנה, ונמצא דחלקה ליה [והשורגת את בנה] ברעב. מקשה הגמרא: אי הני באשתו ידיה נמי יש לנו לאסור תשמיש כשהיא מינקת, שמא תתעבר ויתעבר חלקה וימות בנם. מתרצת הגמרא: בן ידיה אין לחשוש לכך, שכן אם יתעבר חלקה ממקסא ליה [והאכילנו] בביצים וחלב ולא ימות. מקשה הגמרא: אם כן, ידיה נמי – גם כשמינקת את בנה שלה מבעלה הראשון, מדוע אסרו לשאתה. הלא אף אם תתעבר מהשני ויתעבר חלקה לא ימות הבן, שהרי ממקסא ליה [והאכילנו] בביצים וחלב. מתרצת הגמרא: בבן שנולד לה מבעלה הראשון, אם יתעבר חלקה ולא תוכל להניקו לא יחב לה הפעל השני דמים כדי לקנות לו ביצים וחלב משום שאינו בנו, וימות מרעב.

מקשה הגמרא: וליתבנייה ליוזשים – הלא יש לה לאשה לתבוע את דמי הביצים והחלב מיורשי בעלה הראשון וליטלם מנכסי הירושה, שהרי האב מחויב לזון את בנו, ואם מת האב גובים מנכסיו. מתרצת הגמרא: אמר אבי, אשה נושאה לבא לבית דין, ויש לחשוש שמא לא תתבע את יורשי בעלה בשביל בנה, ואם תינשא שמא תתעבר ויתעבר חלקה, ונמצא שהיא הורגת את בנה ברעב. שנינו במשנתנו: כל הנשים צריכות להמתין שלשה חדשים מלהתארס ולהינשא, אחת בתולות ואחת בעולות, אחת גרושות ואחת אלמנות, אחת נשואות ואחת ארוסות. מקשה הגמרא: היינהו [מי הן] בתולות והיינהו ארוסות, הלא היינו הן הוא, שהרי יתכן שבתולה תפול ליבום אלא אם כן היתה מאורסת למת, ומדוע הוצרכה המשנה לכתוב את שתייהן, הלא די שתכתוב בתולה ומכך נבין שהכוונה לארוסה. וכמו כן יש להקשות: היינהו בעולות, והיינהו נשואות – הלא היינו הן הוא, שכן אם נישאה הרי היא בעולה. מתרצת הגמרא: אמר רב יהודה, אכן אחת נשואות ואחת ארוסות אינו דין בפני עצמו, אלא הוא פירוש לדין הקודם, והכי קאמר, אחת בתולות ואחת בעולות שנתארמלו [ונתאלמנו] או שנתגרשו, כלומר בין בתולות שנתאלמנו או נתגרשו מן האירוסין, ובין בעולות שנתארמלו או נתגרשו מן הנשואין, צריכות להמתין שלשה חדשים.

שנינו במשנתנו, שרבי יהודה חולק על דברי חכמים, ואומר שלא גזרו על ארוסות שנתאלמנו או נתגרשו להמתין שלשה חדשים, אלא מותר להן להינשא מיד. שהרי טעם הגזירה הוא משום החשש שמא תתעבר ולא נדע של מי העובר, וחשש זה אינו קיים אלא באופן שהיתה נשואה לראשון, אבל אם היתה רק ארוסה לו בודאי לא נתעברה ממנו. וגם על הנשואות שנתאלמנו או נתגרשו לא גזרו להמתין אלא עד לנישואיהן, אבל מותר להן להתארס מיד. שכן רק אם תינשא לשני קיים החשש האמור, אבל אם רבי תתארס לו בודאי לא תתעבר ממנו. וגם רבי יוסי סובר כרבי יהודה, שארוסות מותרות להינשא מיד ונשואות מותרות להתארס מיד. אבל לדעת חכמים גזרו על ארוסות אטו [משום] נשואות, וכן גזרו על אירוסין אטו נישואין.

הגמרא דנה איך נפסק להלכה במחלוקת זו: רבי אלעזר לא על [לא בא] לבי מדרשא. אשכחיה [מצא] רבי אלעזר לרבי אסי ואמר ליה, מאי אמור [מה אמרו] רבנן בבי מדרשא. אמר ליה רבי אסי, הני יוחנן בבית המדרש, הלכה כרבי יוסי שהנשואות מותרות להתארס מיד, והארוסות מותרות להינשא מיד. אמר לו רבי אלעזר: מבלל דיתקיא פליג עליה – האם מוכח מדברי רבי יוחנן שפסק להלכה כרבי יוסי שהתנא קמא במשנתנו שחולק על רבי יוסי, וסובר שבין ארוסות ובין נשואות צריכות להמתין בין לנישואין ובין לאירוסין, הוא יחיד ולא רבים. שכן אילו היתה זו דעת רבים היתה נפסקת הלכה כמותם ולא כרבי יוסי. אמר לו רבי אסי, אין – אכן תנא קמא הוא יחיד.

רבי אסי מביא ראייה לדבריו ששיטת תנא קמא היא דעת יחיד: והתניא – שכן שנינו בברייתא, הרי שהיתה האשה רדופה [רגילה] לילך לאחר נישואיה לבית אביה בעיר אחרת, וגם זמן רב לפני מות בעלה לא שהתה עמו אלא היתה בבית אביה, או שהיתה לה פעם